

The background is a painting of a harbor scene. The sky is a mix of teal, green, and orange, with visible brushstrokes. The sea is calm, reflecting the sky's colors. In the foreground, there's a beach with some driftwood and a few small figures. A sailboat is visible on the left side of the water.

de schilders van

Den Haag

W BOOKS

de schilders van

Den Haag

WERNER VAN DEN BELT
BOB HARDUS

WBOOKS

VOORWOORD 7
INLEIDING 8

Naar buiten	16
Een Haagse School	56
Schilderij zonder einde	90
Met het oog op de stad	126
Oostenwind	150
Terug naar de kust	166
Jaren van revolutie	194
Licht, lucht en water	220

LITERATUUR 235
REGISTER 237
COLOFON 239

<< p. 2: Detail afb. p. 30
< p. 4: Detail afb. p. 137

Andreas Schelfhout, *Vennenlandschap*,
z.j., pastelkrijt op papier, 26,0 x 35,2 cm.

Rijksmuseum, overdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel
Erfgoed

Kunstschilder Andreas Schelfhout was een geboren en getogen Hagenaar. In zijn schilderijen ging hij als een van de eerste kunstenaars uit van een directe waarneming van de natuur, zoals het strand van Scheveningen en de natuur daar direct achter. *Vennenlandschap* lijkt erg op het Duingebied Meijendel op loopafstand van het huidige Kurhaus en het strand. De aanwezige vrouw die aan de kant van de weg zit lijkt Scheve-

ningse klederdracht aan te hebben. Meijndel is de enige plek in de omgeving waar vennetjes waren en een open plek van formaat. De kijkrichting zuid-noord klopt met deze locatie. Omgekeerd kijk je tegen de zon in.

Andreas Schelfhout, *Boten met vissers op het strand bij Scheveningen*, ca. 1828, olieverf op paneel, 49,5 x 62 cm. Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Jan Hendrik Weissenbruch,
De Kazernestraat in Den Haag, 1865, olieverf op
 paneel, 18,6 x 14,7 cm. Kunstmuseum Den Haag,
 aankoop van de heer E.H. Crone met steun van de Vereniging
 Rembrandt

Jan Hendrik Weissenbruch, *Vismarkt te Den
 Haag*, 1873, olieverf op paneel, 24,4 x 20,6 cm.
 Kunstmuseum Den Haag

Jan Hendrik Weissenbruch, *Landschap bij Dekkersduin*, ca. 1879, olieverf op doek, 21,8 x 32,7 cm. Kunstmuseum Den Haag

Hendrik Willem Mesdag, *Panorama van Scheveningen*,
1881, olieverf op doek, 14 x 120 m.

Museum Panorama Mesdag, Den Haag. Foto Bob Strik

Vilmos Huszár, Stilleven, 1909, olieverf op paneel, 28,5 x 34,5 cm. Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam (schenking A.P. van Hoey Smith, 1927)

Huszár was via H. P. Bremmer in contact gekomen met de schilderkunst van Vincent van Gogh die hij zeer waardeerde. Het futuristische werk *Vincent* zal zijn geïnspireerd op de beroemde tentoonstelling *Les Peintures Futuristes Italiens* die in 1912 bij de Haagse Kunstzaal J.J. Biesing in de Molenstraat te zien was. Het was de eerste keer dat deze schilderijen in Nederland getoond werden.

Een belangrijk deel van de reizende tentoonstelling zou worden aangekocht door de Berlijnse bankier Wolfgang Borchardt, die het onderbracht bij Herwarth Walden van galerie en tijdschrift *Der Sturm*. Paul Citroen zou delen van deze collectie aankopen en naar Nederland (terug)brengen om te verhandelen. Een aantal belangrijke kunstwerken zoals *La Rivolta (De Opstand)* van Luigi Rossolo zou op deze wijze in de collectie van het Kunstmuseum Den Haag terechtkomen. Een ander deel bleef onverkocht en zou vanuit de nalatenschap van de kunstenaar uiteindelijk bij Museum de Fundatie in Zwolle ondergebracht worden.¹⁶

Theo van Doesburg, *Duinlandschap*, ca. 1912, olieverf op doek op paneel, 25 × 30,7 cm.

Museum De Lakenhal, Leiden - Bruikleen van de Vereniging van Belangstellenden in Museum De Lakenhal, Leiden

Huszar ontmoette Theo van Doesburg in 1916, toen hij bij de Hongaar te rade ging over het ontwerp van een glas-in-loodraam. Den Haag was voor Van Doesburg bekend gebied. In 1908 vond bij de

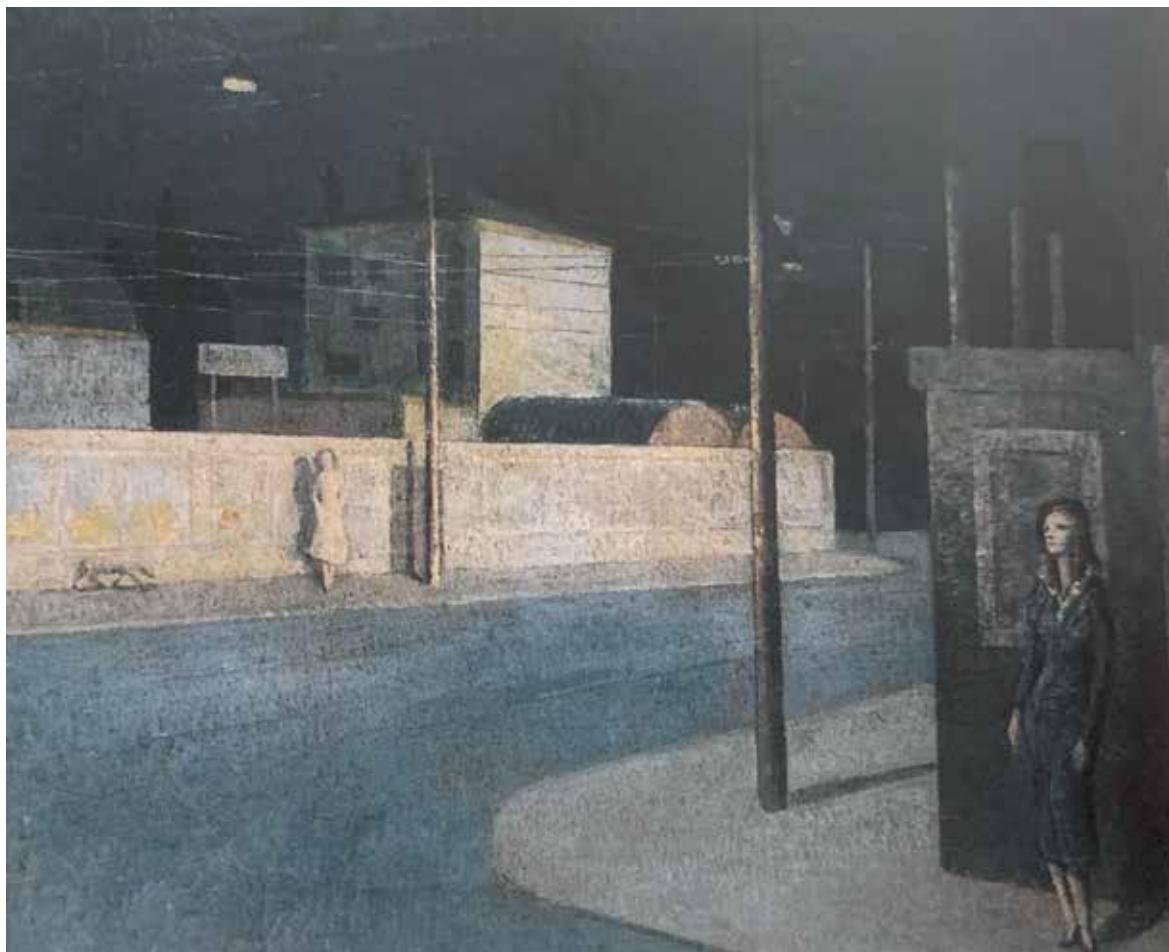
Haagsche Kunstkring zijn eerste tentoonstelling plaats en in ca. 1912 maakte hij in het inmiddels vermaarde Duingebied Meijndel een serie kleine schilderijen voor Jacob Johannes Dee, die zijn vriend en boekhouder was. In mei 1917 richtte Theo van 'De Stijl' op. Deelnemers van het eerste uur waren onder andere: Bart van der Leek, Vilmos Huszár, Jan Wils, J.J.P Oud, Gerrit Rietveld, Cornelis van Eesteren, Piet Mondriaan en Piet Zwart.

Henk Peeters, *Strand*, 1953, olieverf op doek, 60,4 x 50,3 cm. Particuliere collectie, voorheen Arts & Antiques Group, Amsterdam

Henk Peeters was een studiegenoot van Co Westerik. Door zijn werkzaamheden bij het Gemeentemuseum

in Den Haag (nu: Kunstmuseum) was hij uitstekend op de hoogte van eigentijdse ontwikkelingen in de kunst. Na zijn ontmoeting met Bram Bogart in 1957 veranderde hij radicaal van stijl, maar zijn liefde voor licht, lucht en water als fenomeen bleef bestaan. Zie ook pagina 190.

Ber Mengels, *Kalvermarkt-hoek Korte
Houtstraat bij nacht*, 1953, olieverf op board,
74 x 88,5 cm. Particuliere collectie

Sebastiaan Spit, *Haags licht*, april, 2015,
olieverf op doek, 2 x 130 x 130 cm (tweeluid).

Collectie kunstenaar

Sebastiaan Spit begin in 1998 wolken te schilderen toen hij in Duitsland woonde. Tijdens zijn wekelijkse reizen naar Vlissingen was hem opgevallen dat wat Duitsers ‘Nederlandse wolken’ noemde, de aaneengesloten Ruisdael-wolken, in werkelijkheid helemaal niet bestaan. Aan de Zeeuwse kunst bevonden zich veel meer blauw tussen het wit: de cumulus -wolken die hij mede leren kennen door de publicaties van de negentiende-eeuwse Engelse meteoroloog Luke Howard. Sinds zijn verhuizing in 2015 van Vlissingen naar Den Haag schildert Spit voornamelijk nog het licht van de Haagse kustlijn.

Berndnaut Smilde, *Breaking light*
Scheveningen, 2015. Collectie kunstenaar

➤ **Berndnaut Smilde**, *Nimbus Kunstmuseum Hal, 2021*, C-type print op dibond, editie van 5, 125 x 160 cm. Collectie kunstenaar

Berndnaut Smilde onderzocht in 2015 tijdens een werkperiode in Den Haag of hij het licht van de vuurtoren van Scheveningen met een prisma kon ombuigen naar een regenboog die hij liet schijnen op de omringende bebouwing.

Om de vorm en het gedrag van wolken te begrijpen, en daarmee het licht van het landschap en dan niet in combinatie met een grote hoeveelheid water zoals een meer of de zee, is kijken niet meer genoeg en daarmee voldoet schilderkunst misschien ook niet meer geheel. In een tijd van wolkenmanipulatie om een mondiaal sportevenement te laten slagen of de landbouwindustrie een handje te helpen is het een klein stapje om wolken – for the sake of art – binnen de muren van een (groot cultureel) gebouw op te wekken zoals de Groninger Berndnaut Smilde deed. Op het moment dat hij net als zijn mede-Groningers Jozef Israëls en H.W. Mesdag naar Den Haag vertrekt geeft hij een nieuwe dimensie aan de ‘Nimbus’ ter ere van Luke Howard en de Haagse schilderkunst.

Colofon

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Licht, Lucht, Water - de schilders van Den Haag' in Museum Panorama Mesdag Den Haag van 4 oktober 2025 t/m 1 maart 2026. Een selectie van de in dit boek afgebeelde kunstwerken is tentoongesteld.

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

TEKST EN BEELD

Werner van den Belt en Bob Hardus

BASIS-LAYOUT

Miriam Schlick, ExtraBlond

LEESWIJZER

Haagse Teekenacademie (1682) = Haagse (kunst) academie = Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten (1957).

Schilderkundig Genootschap Pulchri Studio (1847) = Pulchri Studio.

De Haagsche Kunstkring (1891) = Haagse Kunstkring = De Kring.

Museum voor Moderne Kunst (1866) = Haags Gemeentemuseum / Gemeentemuseum Den Haag = Kunstmuseum Den Haag (2019).

MET DANK AAN

Nico Lettinck, tekstredactie
Harrie Lemmens, vertaling Goethe
Sander Bink, Geraldine Bontekoe, Bernd Delahaye, Dr. Aurelio Fichter, Nathalie Menke, Constance Moes, Rob Nuijen, Carijn Oomkens, Minke Schat, Mark Smit, Sebastiaan Spit, Emilie den Tonkelaar, Willem Westerik.

© 2025 WBOOKS Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2025.

ISBN 978 94 625 8729 8

NUR 646